

A magyar zenei bibliográfia kialakulása

Történeti vázlat

A magyar szakbibliográfiai termésben meglehetősen szerény hely jut a zenei bibliográfiáknak. Ez érthető is, mivel a legutóbbi időkig megoldatlan volt a kurrens zenei szakirodalom számbavétele; egyedül a zeneművek és a zenei hanglemezek regisztrálása történt meg a kellő, megnyugtató formában.

E lemaradásnak több oka van. Az egyik ok a zene sajátosságaiból adódik. A zenei bibliográfianak különféle dokumentumtípusokban testet öltő műveket kell feltárnia. A zenei szakirodalom regisztrálása hagyományos bibliográfiai tevékenység, formai szempontból semmi eltérés sincs közte és az egyéb szakbibliográfikák között. A zeneművek azonban formailag igencsak különböznek a könyvektől, a folyóiratokban megjelenő tanulmányoktól, és ezekre a különbségekre a bibliográfiai leírás során is tekintettel kell lenni. Még inkább így van ez a zenei dokumentumok legfiatalabb fajtái, a hangzó anyagok esetében.

A lemaradás másik oka szervezeti, intézményi jellegű. A zenetudomány viszonylag fiatal tudományág – csak a múlt században dolgozták ki kutatási módszertanát, tudományelméletét –, ennek következtében a zenei szakirodalmi termés jó ideig csekély volt, különösebb bibliográfiai segédesszközök nélkül is számon lehetett tartani. És végül hiányoztak azok az intézmények: a kutatóhelyek és főleg a zenei könyvtárak, amelyek igényt tartottak volna a zenei tájékoztatás ezen eszközeire, illetve előállíthatták volna őket.

Bár kevés magyar zenei bibliográfia segíti a zenei könyvtárosok munkáját, az elmúlt időszakokban többen is megkísérelték valamilyen formában zenei múltunk emlékeinek össze-

gyűjtését és könyvészeti feltárását. E cikkben a magyar zenei bibliográfia kialakulását kívánjuk áttekinteni.

A kezdetek

Sajátságos firtora a sorsnak, hogy a legelső magyar bibliográfia zenei vonatkozású. 1602-ben jelentette meg Debrecenben Újfalvi Imre *Keresztyéni énekek* című gyűjteményét (Régi Magyarországi Nyomtatványok 886). Újfalvi a kötet előszavában megemlékezett *Catalogus scriptorum Ungaricorum...* címet viselő kéziratot bibliográfiájáról, amelyben 16. századi magyar művek adatait gyűjtötte össze. A kézirat elveszett, csupán töredékét ismerjük. Újfalvi ugyanis a kötet előszavában közreadta bibliográfiájának kivonatát: az általa ismert énekeskönyvek jegyzékét. A jegyzékben tíz mű adatát találjuk, időrendben felsorolva. E jegyzékről egyébként régóta tudott az irodalom- és zenetörténet: például *Huszár Gál* 1560-as *Énekeskönyvét* is csak Újfalvi közléséből ismerték a kutatók 1975-ig, amikor *Borsa Gedeon* Nyugat-Németországban megtalálta a régóta keresett mű egy példányát.

Ez a rövid jegyzék tekinthető a magyar zenei bibliográfia – és általában a magyar bibliográfia – ősenek. Egyébként a 18. század magyar bibliográfusai – *Czvittinger Dávid*, *Bod Péter* – összeállításukba szintén felvették az általuk ismert kevés zenei kiadványt. Kevés nyomtatásban megjelent műről – zeneműről vagy elméleti könyvről – számolhattak csak be, mivel Magyarországon alig-alig készült hangjegyes kiadvány ezekben az években. Csak néhány

magyar zeneszerző, *Bakfark Bálint*, *Rauch András*, *Esterházy Pál* vagy az elméleti munkákat író *Bulyovszky Mihály* műve jelent meg nyomtatásban, és ezek is külföldön láttak napvilágot. Ami a 16–17. században Magyarországon megjelent, az énekeskönyv volt, és ezek többségét is hangjegyek nélkül adták ki.

Csak a 18. század végén kezdődött Magyarországon a modern értelemben vett zeneműkiadás és -kereskedelem, ám még akkor sem vált teljesen külön a könyvkereskedelemtől. Mindenesetre a könyvkereskedők ebben az időben már árusítottak zeneműveket is, sőt Pesten a Weingand és Köpf cég már magyar zeneszerzők műveit is kiadta. Egyébként e cég jelentette meg tudomásunk szerint az első zenei kereskedelmi jegyzéket, amely, sajnos, nem maradt ránk. 1774-ben kiadott jegyzékében ugyanis utal arra, hogy egy külön zenei jegyzéket már korábban megjelentetett.

A századvég többi kiadója által közreadott jegyzékekben is találhatunk zenei vonatkozású leírásokat, a kereskedők tehát igyekeztek a közönség figyelmét felhívni a náluk kapható zeneművekre. Ezek a zeneművek egyébként részben külföldi – főleg bécsi – kották voltak, a magyar kereskedők ugyanis szoros kapcsolatban álltak a bécsi cégekkel, és gyorsan megszerezték a legújabb kiadványokat. A korai kereskedelmi jegyzékek közül egyet érdeme-
sebb közelebbről szemügyre venni.

A hányatott sorsú *Grimm Vince* – a szabadságharc alatt a pénzjegynyomda egyik vezetője volt, Világos után Szemerével együtt elrejtője a magyar koronának, majd hosszú évekig emigráns – 1831-ben nyitotta meg zeneműkereskedését Pesten. Jó üzleti érzékkel felismerte, hogy a magyar közönség a zeneműveket nemcsak vásárolni, hanem kölcsönözni is szeretné, ezért 1832-ben bővítette üzletét, s bejelentette, hogy előnyös feltételekkel megnyitja zenei kölcsönzőjét, ahol naponta lehet cserélni a friss zenei kiadványokat. A kölcsönzési díjakat a terjedelem alapján állapította meg: 10 ívig 36 krajcár ellenében, 20 ívig pedig 1 forintért lehetett kölcsönözni. Nagyobb, értékesebb művek esetében a kotta árát biztosítékként le kellett tenni. Grimm megjelentette a kölcsönző katalógusát is: ebben 4651 tételben ismertette a boltjában kapható, illetve a kölcsönözhető műveket. A pesti zeneszerzők – *Hubovszky*, *Spech*, *Tost*, *Fáy*, *Mohaupt*, *Podmaniczky* – mellett a népszerű külföldiek műveit is raktáron tartotta. Nagy kár, hogy ez az értékes forrás a második világhábo-

rú után eltűnt, ma csupán *Isoz Kálmán* tanulmányából (Zeneműkereskedelem és kiadás a régi Pest-Budán. = Magyar Zenei Szemle, 1941) ismerjük.

A 19. század első felében tehát már léteztek a zeneműkiadók által kibocsátott kereskedelmi célú zenei jegyzékek. A kereskedelmi bibliográfia mellett azonban ebben az időben megszületett a kor tudományos követelményeinek megfelelő magyar zenei bibliográfia is.

Mátray Gábor, a reformkor magyar közéletének egyik rokonszenves alakja, aki 1846-tól a Széchényi Könyvtár öre volt, 1828 és 1832 között a *Tudományos Gyűjtemény* hasábjain folytatásokban megjelentette *A muzsikának közönséges története* című nagy, több mint 200 oldalas tanulmányát. (1984-ben a *Magyar Hirmondó* sorozat egyik köteteként újra megjelent.)

Mátray tanulmányában az egyetemes és a magyar zene történetének megírására vállalkozott. Bennünket ezúttal elsősorban a magyar zene történetével foglalkozó rész érdekel. Mátray munkája úttörő volt. Korábban alig-alig jelent meg néhány írás a magyar zene múltjáról, ezért – megfelelő előtanulmányok, kiforrott koncepció hiányában – nem tehetett mást, mint hogy összegyűjtötte az innen-onnan felkutatott adatokat. Történeti feldolgozása ma már „csak” tudománytörténeti jelentőségű; napjainkban is fontos forrás azonban tanulmányának több függeléke, kiegészítése, így a *Hazai írók a muzsika ügyében* és a *Honunkban és a rokon tartományokban élt vagy született írók a muzsika ügyében* című felsorolása a magyar zenei szakirodalom addig megjelent műveiről. A mai álláspont szerint a néhány tucat címből álló bibliográfia nincs messze a teljességtől. Mátray magyarságuk vagy magyarországi származásuk alapján vette fel bibliográfiájába az írókat, függetlenül attól, hogy munkájuk a magyar vagy az egyetemes zenével foglalkozik-e.

A tanulmány következő részében Mátray a zeneművek bibliográfiáját állította össze. Mintegy 260 tételben csaknem ezer zeneművet ismertetett. Összeállítás – mai szóhasználattal – egyszerre volt retrospektív és kurrens, vagyis a régebben megjelent zeneművek mellett az újdonságok adatait is közölte. A „Kótában eddig megjelent magyar muzsikai daraboknak szerzői vagy kiadói” elnevezésű részben négy csoportba sorolva közölte a zeneművek adatait. Az 1. csoport: *Magyar énekek* – lényegében a műdalok tartoztak ide –, 2: *Nemzeti nóták* – a hangszeres és a tánczenei darabok –, 3: *Kü-*

lőmbféle magyar tárgyú muzsika darabok – a pedagógiai darabok mellett külföldi szerzők magyaros stílusú darabjainak csoportja –, 4: *Magyaroktól szerzett külömbfélék* – magyar szerzők által komponált, de nem „magyaros” zeneművek. Mátray – mint látható – felismerte a hungarikagyűjtés fontosságát: a 3. csoport hungarika-zeneműbibliográfiának tekinthető. A három folytatásban megjelent bibliográfia a csoportokon belül betűrendben tartalmazza a leírásokat.

Mátray Gábor tekinthető a zenei biográfia hazai megteremtőjének is: A tanulmányban három részben századonkénti csoportosításban adta közre a *Magyar s erdélyi hangművészek*, a *Magyar s erdélyi hangások* és a *Hangások* életrajzát. Több mint 200 zenészre vonatkozó adattára sok esetben még ma is forrásértékű.

Mátray a zeneművek gyűjtésére szintén gondolt, ezért művében felhívással fordult a nagyközönséghez, hogy támogassák a Múzeumi Könyvtár, a Széchényi Könyvtár gyűjtő munkáját: „...örök hálával tartoznék a Haza azoknak, kik a régi vagy mostani Magyaroktól írott, vagy nyomtatásban kiadott muzsikai munkákat, ha mindjárt eggyenként is beadnák a Magyar Muzeumba, melly mindedig azok nélkül annyira szűkölködik, hogy három darabnál többet 1826-ban ott létekmor nem mutathatott.” Bibliográfiai összeállításával épp a gyűjtést és a rendszerezést kívánta szolgálni.

A 19. század második felétől a 20. század elejéig

A 19. század első felében a magyar zenei bibliográfia helyzete nem mutatott lényeges lemaradást Európa országaihoz képest. Mátray Gábor megteremtette a kor színvonalán álló magyar zenei bibliográfiát, nagyjából azzal egyidőben, hogy Franciaországban a zeneműveket a nemzeti bibliográfiában számba vették (1811), illetve Németországban 1817-ben megindult a mai napig folyamatos, mintaszerű kurrens zenei bibliográfia. A lemaradás azért következett be, hogy a 19. században – éppen akkor, amikor a magyar zene és a zeneműkiadás első nagy fellendülése volt – nem sikerült megteremteni a kurrens bibliográfiát. Természetesen ez az egész magyar bibliográfiai rendszerre is vonatkozik; a zenei bibliográfia ennek képezte volna részét. A század végére egyéni erőfeszítésekből megszülettek a könyvek nagy

retrospektív bibliográfiai ciklusai – a zeneművek esetében ez nem történt meg.

Kísérletek természetesen előfordultak. A 19. század közepén indult kurrens könyvészeti vállalkozások egy része a zeneművek adatait is felvette, ám ezek a próbálkozások csak rövid életűek voltak. Ilyen kísérlet például 1855-től a *Magyar Mihály* által szerkesztett *Magyar Könyvészet*. A kurrens füzetekben a *Művészetek* csoporton belül közölte az újonnan megjelenő zeneművek és zenei szakkönyvek leírásait, sőt a második évfolyamtól kezdve a zeneműveket külön csoportban szerepeltette. A zeneművek leírása mai szemmel nézve is meglepően alapos. A szerző és a cím közlésén kívül megadta a zenemű opusz-számát, a zenekari letétet, a kiadói lemezszámot (azonosítószám), a kiadási adatokat, valamint a terjedelmet és az árat. Az ígéretes vállalkozást Magyar Mihály korai halála szakította félbe.

1869–1871 között *Abafi Lajos* indította meg – ugyancsak *Magyar Könyvészet* címmel – kiadványát, amelyben az új zeneművek leírásait is közölte; ugyanúgy, mint az *Irodalmi Értesítő*, melyet a fiatal *Márki Sándor* szerkesztett 1874–1875-ben.

Ezek a próbálkozások csak rövid ideig éltek, és gyakorlati hasznuk alig volt – leszámítva természetesen a történeti kutatás számára kínált lehetőséget. Ma is használható azonban a *Magyar Könyvkereskedők Egyesülete Évkönyveiben* megjelent zenemű-bibliográfia.

Mint ismeretes, ez az évkönyv-sorozat 1890-ben indult. Legfontosabb feladata az éves könyvészet közreadása volt, mégpedig kereskedelmi szempontból. 1893-tól, tehát a 4. kötettől bővült a könyvészet tartalma, immár számba vette – *Vevér Oszkár* összeállításában – a zeneműveket is. A zeneművek bibliográfiája két részből állt: betűrendes és szakrészről. A betűrendes részben volt a teljes, részletes címléírás; a szakrendi rész rövidített leírásokkal megismételte az egyes tételeket. A szakrend felépítése a következő: I. Zenekarra: a) vonós b) népzeneikarra. II. Vonós- és verőhangszerekre: hegedű, zongora, két hegedű, hegedűiskolák, cimbalom. III. Zongorára írt művek. IV. Orgonára írt művek. V. Vokál-művek. 1896-tól a rovat szerkesztését *Magyar Gábor* vette át, majd 1902-ben bekövetkezett halála után *Altstädter Győző*. Ebben az évben némileg változott a szakrend: I. Zongora- és táncdarabok. II. Vonós- és verőhangszerek. III. Kamarazene. IV. Vokál-zene. V. Zenekari művek. Ez volt az utolsó év, amikor a zenemű-

vek bibliográfiája megjelent. A zenei szakirodalom egyébként az évkönyv egész fennállása alatt szerepelt a kötetben; igaz, eléggé eldugva, a VII. főosztályban, amely a *Tanügy. Tornászat. Gyorsírászat. Ének. Zene* címet viselte.

Az 1910-ben megjelent évkönyvben kísérlet történt a bibliográfia feltámasztására. A kimaradt esztendő – pontosabban az 1903 és 1907 közötti évek – anyagát közreadták, ezúttal azonban nem szakrendben, hanem a zeneműkiadók szerinti csoportosításban. Egyúttal felszólították a zeneműkiadókat, hogy a jövőben rendszeresen küldjék meg az egyesületnek új zeneműveiket, hogy az éves bibliográfia a következő esztendőben ismét megjelenhessen. Erre azonban nem került sor, ami azért nagy kár, mert az éves könyvészet tartós fennmaradása esetén – ahogyan a könyvek esetében is történt – alapja lehetett volna egy nagyobb ciklust átfogó bibliográfiának.

A retrospektív zenemű-bibliográfia összeállítását Magyar Gábor kísérte meg. A *Zenevilág* című lap 1902. évfolyamában jelent meg *A Magyar Korona országaiiban 1840–1901-ig megjelent zeneművek jegyzéke* című bibliográfiájából 12 lap. A betűrendes bibliográfia utolsó címszava *Amadée K.* Nem volt tökéletes összeállítás, évszámot például nem közölt, és elmaradt a kiadói lemezszám megadása – mégis fontos kezdeményezés volt. Mivel Magyar Gábor 1902-ben meghalt, a bibliográfia sorsa is megpecsételődött. Azt sem lehet már megállapítani, hogy a kézirattal mi történt; egyáltalán elkészült-e a bibliográfia többi része – a betűrendes közlés mindenestre erre utal.

Ez a bibliográfia éppen akkor szakadt félbe, amikor mind többen sürgették a zenei bibliográfia megteremtését. Kereszty István *Kell! Kell! Kell!* című, szenvedélyes hangú írásában követelte a zenei bibliográfiát (*Zenevilág*, 1902. 10–11. szám), *Isoz Kálmán* pedig *A zenei bibliográfia fontosságáról* címmel írt kétrészes cikket a *Zeneközlönybe* (1909. 22. és 23. szám).

A retrospektív zenemű-bibliográfia megteremtésére a század elején még egy kísérlet történt. *Csiky János* zenetanár a *Magyar Könyvszemle* 1905-ös évfolyamában közzétette *Régi magyar művészi zene. Könyvészeti tanulmány* című, illetve alcímű bibliográfiáját. *Csiky Szabó Károly* Régi Magyar Könyvtárjának mintájára kísérlete meg összegyűjteni a magyar zenének nyomtatásban legrégebben megjelent emlékeit. Bibliográfiája eléggé felemásra sikerült. Elsősorban – mint erre *Kropf Lajos*

a *Századok* 1906-os évfolyamában rámutatott – több külföldi zenészt is magyarnak tartott, így őket indokolatlanul vette fel, másrészt mert következetlen volt: a 22 tételt tartalmazó bibliográfia két utolsó tétele kéziratossá mû a 18., illetve a 19. századból. Mindenestre *Csiky* érdeme, hogy egyáltalán foglalkozott a gondolattal, és megpróbálta elkezdni a munkát. Követői nem akadtak, az egy *Major Ervint* kivéve, aki ugyancsak a *Magyar Könyvszemle*ben 1925-ben *Adatok egy magyar zenei bibliográfiához* címmel 8 tételes pótlást adott ki *Csiky* összeállításához.

A zenemű-bibliográfia mellett ezekben az években kísérlet történt a kurrens zenei szakirodalom összegyűjtésére is. Az *Egyetemes Philologiai Közlöny* hasábjain *Hellebrant Árpád* közreadta ugyan a zenei szakirodalom legfontosabb írásainak adatait is, de ez nem pótolhatta a teljes zenei irodalomról beszámoló rendszeres zenei bibliográfiát. Ennek megteremtésére *Kereszty István* vállalkozott. A *Zeneközlöny* 1913. évi 18. számában közreadta *Mai sajtónk zenei repertórium*a elnevezésű összeállítását. A bibliográfia az 1911. évben Budapesten megjelent hírlapok és folyóiratok zenei cikkeit tárta fel hónaponkénti csoportosításban. Sorsa ennek a bibliográfiának is kitáltható: megszűnt, mielőtt gyökeret ereszthetett volna, tehát ez is csak ígéretes kezdeményezés maradt.

A két világháború közötti időszak

A magyar zenei bibliográfia eddigi története kudarcba fulladt kezdeményezések krónikája. Egyik dokumentumtípus tekintetében sem sikerült megteremteni sem a kurrens, sem a retrospektív zenei bibliográfiát. Ennek legfőbb oka minden bizonnyal az, hogy Magyarországon a zenei könyvtárak, gyűjtemények ebben az időben meglehetősen kezdetlegesek voltak, s a könyvtárosok elzárkóztak a zenének a könyvtárakba történő bebocsátásától. Ezért volt rendkívül nagy jelentősége annak, hogy 1924-ben létrejött a Széchenyi Könyvtár zeneműtára, a magyar zenemű-bibliográfia egyik feltétele. A Széchenyi Könyvtár zeneműtára önmagában persze nem lett volna elég, ha *Fitz József* főigazgató a 30-as években nem támogatja a magyar nemzeti bibliográfia ügyét. Ekkor ismerte fel az OSZK, hogy alapfeladatai közé tartozik a magyar nemzeti bibliográfia

gondozása. Létrejött a *Magyar Könyvészet* elnevezésű éves kurrens bibliográfia, s közreadták az 1911 és 1920 közötti évek anyagát. Ebbe a sorba tartozik *Dedinszky Izabella* bibliográfiája is, a *Zeneművek 1936–1940*. Öt év anyaga található a kötetben, szakrendben. A fél évtized anyagát átfogó bibliográfiához kapcsolódik – ugyancsak *Dedinszky Izabella* összeállításában, de nem önálló kötetben – az 1941-ben megjelent zeneművek bibliográfiája is. Ez a *Magyar Könyvészet* 1941. évi kötetében jelent meg, s ellentétben az önálló kötettel, a zeneműveket betűrendben sorolja fel.

Nem a Széchényi Könyvtár adta ki, de fontos bibliográfia volt *Prahács Margit* 1943-ban megjelent *Magyar témák a külföldi zenében* című kötete. Említettük, hogy már Mátray Gábor megkísérelte összegyűjteni a magyar vonatkozású zeneművek adatait. *Prahács Margit* összeállítása az ő kezdeményezését folytatta. Több mint kétezer olyan, külföldi zeneszerzők által komponált zenemű adatait adta közre, melyeknek címében vagy dallamában magyar vonatkozás volt. A kötet függeléke azoknak a daraboknak adatait tartalmazza, amelyek ugyan nem jelentek meg nyomtatásban, de a külföldi rádióadók sugározták a művet. Ez a függelék természetesen csak vázlat lehetett.

A két világháború között tehát a magyar zenei bibliográfia ügye elmozdult a holtpont-ról: A zeneművek kurrens számbavétele megkezdődött, és *Prahács Margit* a hungarikanyag összegyűjtését is megkísérelte. Ugyancsak ő adta közre *A magyar zeneirodalom válogatott bibliográfiáját*, amely a *Molnár Imre* szerkesztette *A magyar muzsika könyve* című összeállításban jelent meg 1936-ban. *Prahács Margit* bibliográfiája – erősen válogatva – *Mátray Gábortól* kezdődően tárta fel a zenei szakirodalmat, ám a magyar zene irodalma ennél sokkal gazdagabb volt. Mivel azonban a folyóiratanyagot illetően ma sem rendelkezünk jobb és teljesebb összeállítással, a régebbi szakirodalom megközelítésének még mindig hasznos eszköze.

A retrospektív válogató bibliográfia mellett egy újabb kísérlet is történt a kurrens szakirodalom feltárására. *Kozocsa Sándor* a *Muzsika* című lapban 1929-ben közzétette *Zeneirodalmi repertórium* elnevezésű kurrens bibliográfiáját. Ebben az akkortájt megindult irodalomtörténeti bibliográfiájának mintájára próbálta rendezni az anyagot. Elgondolása szerint negyedévenként adta volna közre az önállóan, vala-

mint a folyóiratokban megjelent közlemények, félévenként pedig a napilapokban megjelent írások adatait. A repertóriumról azonban csak két rész jelent meg, az 1929. év első negyedében kiadott önálló munkák és tanulmányok címanyaga a *Muzsika* 1929. évi 6–7. számában; az 1929 első félévében megjelent hírlapi írások, valamint az 1929 második negyedében megjelent tanulmányok, könyvek adatai pedig együtt a folyóirat 1930. évi 1–2. számában. A kitűnő összeállítás, pontosabban a *Muzsika* 1930-ban megszűnt.

Szerepét szerényebb terjedelemben és célkitűzéssel *Koch Lajos* összeállításai igyekeztek átvenni a negyvenes években, az akkor indult *Magyar Zenei Szemle*ben. *Koch* rendszeresen közreadta a magyar zenei lapok repertóriumát, illetve az önálló kiadványok bibliográfiáját. A *Magyar Zenei Szemle* hasábjain jelent meg egyébként – 1942-ben – egy fontos összeállítás is a két világháború között működött magyar zeneszerzők munkásságáról, *Magyar zeneművek jegyzéke* címmel. Ez műfajonkénti bontásban tartalmazta – a könnyűzene és a kórusművek kivételével – a nyomtatásban megjelent, illetve a kézíratos zeneművek adatait.

A két világháború közötti időszak krónikájához tartozik a Fővárosi Könyvtár bekapcsolódása a zenei tájékoztatás fontos munkájába. E könyvtár – részben az évfordulók alkalmával – több zenei vonatkozású bibliográfiát jelentetett meg zeneszerzőkről, így *Goldmark Károlyról*, *Liszt Ferencről*, *Joseph Haydnról*, *Beethovenről*, *Schubertről*.

A magyar zenei bibliográfia 1945 után

Az 1945 utáni időszak legfontosabb fejleménye a magyar nemzeti bibliográfia megvalósulása és ezen belül a zeneművek és a hanglemek feltárása volt. Mint ismeretes, az 1946-ban indult *Magyar Nemzeti Bibliográfiában* a zeneművek adatai is helyet kaptak. Később az összefoglaló, az 1945 és 1960 közötti évek termését feltáró kötet is megjelent. 1961-től a *Magyar Könyvészet* éves kötetjeiben, illetve 1970 óta a kurrens zeneművek bibliográfiájában lehet áttekinteni a korszak zenei kiadványait.

1945 utáni új fejlemény a hangzó anyagok tömeges megjelenése. Nagy kár, hogy a könyvtárak a magyar hanglezgyártás kezdetétől nem törekedtek e kulturális értékek megőrzé-

sére, számbavételére, emiatt nem lesz könnyű feladat az esetleges – és reméljük, minél előbb megvalósuló – zenei diszkográfia összeállítása. A hangzó dokumentumok 1962 óta szerepelnek a magyar nemzeti bibliográfiában; az 1962–1969-es időszakban kiadott hanglemek leírásai a *Magyar Könyvészet* éves kötetében, illetve 1970 óta a zenemű-bibliográfiában találhatók.

Az 1945 utáni kurrens zenei tájékoztatás tehát a zeneművek és a hangzó zenei anyag tekintetében megoldódott, a zenei szakirodalom maradéktalan számbavétele azonban a legutóbbi időkig nem történt meg. A nemzeti bibliográfia rendszerében szerepeltek ugyan a zenei könyvek, illetve a *Folyóirat-repertórium*-ban a cikkek és a tanulmányok, tehát nem vagyunk teljesen bibliográfia nélkül, de a zenei szakbibliográfia hiányát mindenki érezte – és részben érzi még ma is.

A retrospektív zenei szakbibliográfia égető hiányán *Gyimes Ferenc* összeállítása, a *Magyar nyelvű zenei könyvek a közművelődési könyvtárakban* (1976) segít. Ez a kiadvány többet tartalmaz, mint amennyit a címe ígér, ugyanis az önálló kiadványok közé sorolta a különnyomatban is megjelent zenei tanulmányokat, így némi betekintést nyújthatott a zenei szakfolyóiratok cikkanyagába is.

A kurrens zenei szakbibliográfia megteremtésére egyszerre két irányból is kísérlet történt. Az MTA Zenetudományi Intézete 1978-ban megjelentette *Zenetudományi dolgozatok* című kiadványát, benne az előző év zenetudományi bibliográfiájával. Az évente megjelenő bibliog-

ráfia a magyar zenetudományi irodalom regisztrálását tűzte ki célul, ezért a zenei élet, a zenepedagógia címanyagát csak erősen válogatva tartalmazza, a hangversenyélet kritikai visszhangjának feltárását pedig teljesen mellőzi. A bibliográfia a magyar zenére vonatkozó, külföldön megjelent szakirodalom regisztrálását is megkísérli.

A *Zenetudományi dolgozatok* megindulásával egyidőben a szombathelyi *Krutzler Ferenc* vetette fel a *Könyvtáros* hasábjain (1977/9. sz.) egy analitikus zenei katalógus megjelentetésének szükségességét, az irodalmi elemző kártyák mintájára. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár részéről *Pesti Ernő* válaszolt a felhívásra, és megjelentette a *Zenei Tájékoztató* című kiadvány próbaszámát. *Pesti Ernő* kifejtette, hogy a zenei kurrens bibliográfia cédula formában nem valósítható meg, mivel az előadóművészekről külön mutatót kell készíteni, s ez cédulán nehezen oldható meg.

A próbaszám megjelenése után az MTA Zenetudományi Intézete és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kapcsolatot teremtett a közös zenei szakbibliográfia kiadása ügyében. Eddig két kötetük jelent meg, amelyek az 1980-as és az 1981-es év anyagát tárják fel.

1980-tól kezdve tehát a magyar zenei szakirodalom számbavétele is megnyugtatónak látszik. A kurrens bibliográfiák léte immár arra is okot ad, hogy reménykedjünk: a nem távoli jövőben a retrospektív zenei szakbibliográfia is megvalósul.

Pogány György

